

Aikuiskasvatus kevytyhteisöjen ajassa?

Vuoden 2008 aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisen nimi *Aikuiskasvatus kevytyhteisöjen ajassa* on herättänyt mielenkiintoa. Mitä tarkoittaa kevytyhteisö? ”Kevyt” voi yhtäältä assosioitua nopeuteen, joustavuuteen ja siirrettävyyteen, toisaalta väliaikaisuuteen ja pinnallisuuteen. Yhteisöihin liitetään usein myös yhteisöllisyyden ajatus. Molemmilla käsitteillä viitataan ryhmämuodostuksen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tapoihin. Sosiologisissa yhteisömääritelmässä yhteisö on tunnistettavissa yhtenä seuraavista; alueellisena rajattavissa oleva yksikkönä, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä tai muuta yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä. Määritelmät kuvaavat tietynlaista kiinteyttä, pysyvyyttä tai ainakin pitkäkestoisuutta.

Toinen kysymys koskee aikaa. Muutosta kuvataan usein jäsentämällä ilmiöitä ajallisiksi jaksoiksi. Jälkikäteen on helpompi tunnistaa ja nimetä siirtymiä, mutta miten tavoittaa aikaa, jota parhaillaan elämme? Kalahan ei tiedä siitä vedestä, missä ui? Miten me aikuiskasvatuksen toimijat eri aloilla arvioimme paikkaamme nykyajassa ja millaista tulevaisuutta teemme? Globalisaation merkitystä kansakuntien ja yksilöiden elämälle pohtinut brittitutkija Ian Burkitt uskoo menneeksi ne ajat, jolloin työpaikat olivat elinikäisiä ja yksilöiden ihmissuhteet muodostuivat suhteellisen pysyvistä työntekijöiden yhteisöissä, pitkäkestoisissa naapurussuhteissa ja laajoissa perheyhteisöissä. Globalisaation myötä ihmisten, työn ja pääomien liikkuminen on mahdollistunut laajemmin kuin siirtolaisuuden tai yritysten ulkomaille perustettujen tytäryhtiöiden muodossa. Elämä on muuttunut joustavaksi, se on irrotettavissa milloin hyvänsä sen hetkisestä alustastaan. Zygmunt Bauman on kuvannut tätä muutosta siirtymisenä ”raskaasta” kapitalismista ”kevytkapitalismiin”.

Brittitutkijat Terry Hyland ja Barbara Merrill muistuttavat siitä, että perinteisiä yhteisöjä on koettu sekä turvallisina että tukahduttavina. Yhteisöjen muutosta nykymaailmassa on kuvattu muun muassa liikkumisena kohti postmoderneja heimoja, joista voi valita ja kuulua vaivatta useam-

paankin. Antti Hautamäen mukaan yhteisöt eivät niinkään rakennu paikallisen vuorovaikutuksen varaan vaan perustuvat merkityksen ja identiteetin etsinnälle. Erityisesti teknologia on mahdollistanut uudenlaisia vuorovaikutusryhmiä. Virtuaaliyhteisöt luovat yhteisöllisyyttään muun muassa sisäpiirin kielen avulla, mutta näiden yhteisöjen voima edellyttää myös luottamusta. Tyttöjen nettikeskusteluja tutkineen Marjo Laukkasen mukaan luotta-

mukselle ei ole edellytyksiä niissä virtuaalituloissa, joissa keskustelija ei voi olla varma toisen keskustelijan todellisesta henkilöllisyydestä. Sen sijaan suojaisissa virtuaalituloissa voi kohdata enemmän hyväksyntää ja kannustusta kuin julkisissa virtuaalituloissa.

Yhteisöön tai yhteisöihin kuuluminen mielletään sosiaalisena pääomana. Luottamus, joka luo ja ylläpitää turvallisuudentunnetta, sisältyy yhteisöllisyyteen. Luottamus kiinnittää yksilöitä yhteisöihinsä ja mahdollistaa yhteenkuuluvuuden tunteita. Missä määrin luottamus toteutuu nykyisissä etä- ja pätkätyöläisyyden maailmassa tai individualistinen eetoksen ohjaamissa työpaikkakulttuureissa? Millä tavoin yhteisöllisyys toteutuu virtuaalitekniikan luomissa eri tavoin vapaiksi oletetuissa tiloissa? Suomalainen yhteiskunta on parin viime vuosikymmen aikana vahvasti myös monikulttuuristunut. ”Vanhojen” kieli- ja kulttuurivähemmistöjen rinnalle on tullut uusia ryhmiä. Entä millaisia jakoja sukupuoli tai sukupolvi tuottaa? Suomalaisen aikuiskasvatuksen kenttä on myös laava ja monimuotoinen. Sitä on vaikea mahduttaa organisaatiolähtöisiin määrittelyihin, mutta minkä tyyppisiä yhteisöjä uudenaikaiset määrittelyt tuottaisivat? Myös maantieteellisen paikan merkitys on keskeinen: miten katsomme koulutuksen ja työelämän yhteisöjä vaikkapa Nuorgamista, Kuortaneelta, Laitilasta ja Parikkalasta päin? Entä millaisia vertailukohtia esimerkiksi brittiläisen aikuiskasvatuksen maailma tarjoaa meille?

Seija Keskitalo-Foley